

Dr. KOVÁCS LAJOS

AZ EGYHÁZ SZOLGÁLATÁBAN

Püspöki jelentés az 1991. március 1. és december 11. közti időszakról

Legutóbbi főtanácsi gyűlésünket 1991. február 27—28 napjain tartottuk. Az azóta eltelt időszakról az alábbiakban teszem jelentésemot.

1. Püspöki szolgálatom

Április 13-án az erdélyi magyar keresztény egyházak püspökeinek első tanácskozására került sor a kolozsvári Református Püspökségen.

Május 7—9 napjain részt vettem Fekete Levente gyakorló segédlelkész lelkészképesítő vizsgáján.

Május 10—17 napjain az Unitárius Világszövetség — IARF — frankfurti központjába utaztam R. Traer főtitkárral való megbeszélésre.

Május 22-én a hazai magyar egyházak vezetőit Ion Iliescu államelnök fogadta, amelyen egyházunkat távollétemben dr. Erdő János főjegyző és Jenei Dezső főgondnok képviselték.

Május 23—24 napjain részt vettem a Romániai Magyar Demokrata Szövetség Marosvásárhelyen tartott gyűlésén.

Június 1-én dr. Szabó Árpád, dr. Rezi Elek és Farkas Dénes vendiákokkal együtt részt vettem a székelykeresztúri líceum, volt főgimnáziumunk névadója, Orbán Balázs emlékére rendezett szoboravató ünnepségen. A helybeli unitárius, református és római katolikus lelkészek által tartott istentisztelet után a szoboravató beszédet dr. Molnár István, az iskola vendiákja és egykori tanára tartotta. Azután tartalmas ünnepi műsor, utána közebbéd következett, amelyen egyházunk nevében üdvözlétet mondtam.

Június 7-én részt vettem dr. Lőrinczi Mihály ny. lelkész, volt teológiai tanár temetésén.

Június 9-én Jenei Dezső főgondnokkal együtt jelen voltunk azon a gyászszertartáson, amelyen a helybeli zsinagógában, a többi kolozsvári egyházak képviselőinek és a helyi hatóságoknak a részvételével, megemlékezés történt a zsidó nép millióinak mártíromságáról. A gyászbeszédet dr. Rosen Mozes főrabbi tartotta.

Június 15-én a volt kolozsvári unitárius főgimnázium, a jelenlegi Brassai Sámuel líceum évzáró ünnepélyén köszöntőt mondtam.

Június 20-án a magyarországi Művelődési Minisztérium meghívására, András György előadótanácsossal együtt, részt vettem azon a megbeszélésen, amelyen Martin Mainander finn oktatásügyi előadó tartott előadást a finnországi svéd nemzeti kisebbség helyzetéről és jogairól. A

megbeszélésén a romániai, kárpátaljai, szlovákiai, jugoszláviai és burgenlandi magyar kisebbségek képviselői vettek részt.

Június 23-án részt vettem a kolozsvári monostori gyülekezet konfirmációi ünnepélyén, és köszöntöttem a 14 konfirmáltat lelkészükkel, Bennek Agostonnal együtt.

Június 30-án a kolozsvári belvárosi egyházközség konfirmációi istentiszteletén vettem részt, mely alkalommal Szabó Dezső lelkész irányításával 19 ifjú részesült a konfirmáció áldásában.

Július 7-én feleségemmel, valamint dr. Szabó Árpád rektorral és Farkas Dénes főszámvevővel együtt megjelentem Nagyajtán a Kriza János Társulat által rendezett ünnepségen, ahol sor került a község főterén Kriza János mellszobrának a leleplezésére. A szoboravató beszédet én tartottam; az istentiszteleten dr. Szabó Árpád prédikált. Utána Szilágyi Albert helybeli református, Bakó Antal miklósvári római katolikus és Juhász Sándor alsónémeti református lelkész mondtak köszöntő beszédet. A tartalmas műsor keretében Faragó József néprajzkutató, Pozsony Ferenc egyetemi tanársegéd, Kisgyörgy Zoltán és Gálfalvi Sándor tartottak előadást.

Szeptember 15-én megjelentem Harringtonné Szánthó Anikó lelkész beiktatásán, feleségemmel együtt, Homoródjánosfalván.

Szeptember 28. és október 10. között a püspöki ház vendégei voltak dr. George Williams, Chico-i (Kalifornia) egyetemi tanár és felesége, dr. Gellérd Judit.

Szeptember 29-én Jenei Dezső főgondnokkal és dr. Erdő János főjegyzővel együtt részt vettem Gyulafehérváron Bálint Lajos római katolikus érsek beiktatásán, és egyházunk nevében köszöntőt mondtam.

Október 1-én megjelentem a Teológiai Intézet évnyitó ünnepélyén, melyen megnyitó beszédet dr. Szabó Árpád rektor mondott, és az I. éves hallgatók eskütétele megtörtént.

Október 16-án jelen voltam a magyar egyházak előjáróinak Szatmáron tartott értekeztetén, amelyen részt vettek Bálint Lajos érsek, Tempfli József nagyváradi, Reizer Pál szatmári, Kreuter Sebestyén temesvári római katolikus, valamint Tökés László református püspökök és kíséretei.

Október 26-án a Teológiai Intézet dísztermében részt vettem Péter Miklós református lelkész doktorrá avatásán.

November 5-én dr. Erdő János főjegyzővel és az egyházi központ tisztviselőivel együtt részt vettem Besztercén András György előadótanácsos édesapjának id. András Györgynek a temetésén, melyen a szolgálatot Sebe Ferenc lelkész végezte.

November 8-án a kolozsvári Farkas utcai református templomban Jenei Dezső főgondnokkal együtt részt vettem Makkai Sándor volt püspök halála 40. évfordulóján rendezett ünnepségen és az azt követő fogadáson.

November 15-én az unitárius teológiai hallgatók önképzőköre által rendezett Dávid Ferenc emlékünnepélyen vettem részt, amelyen Ilkei Árpád V. éves hallgató végezte a szószéki szolgálatot, orgonaszámot adott elő Pop Mária II. éves hallgató, és Szentgyörgyi Sándor V. éves hallgató vezetésével dalárdaszámok hangzottak el; a hallgatók szavalókóruval szerepeltek.

November 26-án Jenei Dezső főgondnokkal együtt részt vettem a kolozsvári főtéri római katolikus templomban a II. világháború zsidó és

összes áldozatai emlékére tartott ökumenikus istentiszteleten, és egyházunk képviselőjében szolgálatot is végeztem.

December 2-án feleségemmel együtt, valamint az egyházi központ tisztviselőivel részt vettem dr. Barabásy László főgondnok temetésén Marosvásárhelyen és Szabédon.

2. Lelkészképzés

Teológiai intézetünkben a tanítás zavartalanul folyik. Az Intézet rektora, dr. Szabó Árpád, dr. Rezi Elek és dr. Erdő János professzorokkal együtt most már Kovács István, a gyakorlati teológia lektorával kibővülve rendszeresen tartják előadásait, vezetik a reggeli áhítatot és bibliórákat.

Fegyelmi ügy nem fordult elő. Az ifjak az előadásokat, reggeli áhítatokat és vasárnapi istentiszteleteket lelkiismeretesen látogatják. A bentlakás vezetője dr. Rezi Elek, felügyelője Szentgyörgyi Sándor V. éves hallgató. A hallgatók a sátoros ünnepeken rendszeresen legátusi és egy nyári hónapban gyakorló szolgálatot végeztek, és amennyire szükséges, engedéllyel vasárnapokon is végeznek lelkeszi szolgálatot. Ebben a tekintetben külön dicséretet érdemel Kozma Albert III. éves hallgató, aki a szindi egyházközségben a nyár folyamán is lelkes pásztorációs munkát végzett.

Az 1991—1992. tanévre az E. K. Tanács 5 fiú és 2 leány hallgató felvételét határozta el. Miklósi Vári Katalin magyarországi illetőségű leányt felvételi vizsga nélkül vettük fel, azzal a kötelezettséggel, hogy magyarországi testvéregyházunknál fog szolgálatot vállalni. A felvett hallgatók névsora és felvételi vizsgájuk eredménye:

Kecskés Csaba, Szabéd: 9,77; Czire Szabolcs, Székelykeresztúr: 9,34; Jenei Sándor, Dicsőszentmárton: 8,56; Dimén József, Székelyudvarhely: 7,91; Csete Árpád, Kolozsvár: 7,65; Ferenczi Enikő, Marosvásárhely: 9,92; Gyerkes Zsuzsánna, Nagykaroly: 9,19.

Jelenleg az Intézetnek 29 unitárius hallgatója van. Sajnos még három és fél évet kell várunk, amíg jelenlegi hallgatóink az egyház rendelkezésére állhatnak. Jelenleg ugyanis 15 kisebb-nagyobb egyházközségünk van üresedésben. Közülük Homoródújfalva, Tarcsafalva, Tordátfalva, Székelymuzsna, Csekefalva, Kolozs, Tordatúr és Árkos mielőbbi betöltése a legsürgetőbb.

A leányhallgatók felvétele szükségessé tette a leánybentlakás létesítését egyházunk December 22 út 5 sz. alatti épületében. Ez, mindenképp előtti Jenei Dezső főgondnok fáradhatatlan tevékenysége eredményeképpen sikerült is. Dr. Szabó Árpád rektor hollandiai kapcsolatai révén lehetővé vált a bentlakás modern bútorokkal való berendezése.

Az üresedésben volt gyakorlati teológiai tanszék előadásainak megtartását tanáraink vállalták. Az elmúlt tanulmányi év második felében András György előadótanácsos tartott homiletikai és katékétiai szemináriumi órákat heti 4 órában.

A gyakorlati teológiai tanszék megoldásával kapcsolatban problémák merültek fel. Az elmúlt tanév első felében Szász Ferenc brassói lelkész, doktorjelölt, ideiglenes lektori minőségben, néhány hónapig órái megtartására rendszeresen járt fel arra az egyházi központ által tett ígéretre, hogy a Bolyai u. 12 sz. alatti egyházi épületben részére megfelelő lakás fog rendelkezésére állani. Sajnos a lakás elkészítése minden igyekezet ellenére nagyon lassan haladt előre. Szász Ferenc afia december folyamán bejelentette, hogy az órák ellátását, legnagyobb sajnálatára, tovább

vállalni nem tudja. Ezért az E. K. Tanács hozzájárulásával az Intézeti Tanács a gyakorlati teológiai tanszékre pályázatot hirdetett, amelyre egyetlen pályázó, Kovács István homoródújfalvi lelkész, doktorjelölt jelentkezett. Az E. K. Tanács jóváhagyta nevezett afiának az Intézeti Tanács általi ideiglenes alkalmazását, és részére az időközben elkészült tanári lakást rendelkezésére bocsátotta. Kovács István az előadások megtartását megkezdte és családjával együtt Kolozsvárra költözött. Egyházunk érdekében végzendő ezutáni munkájára Isten áldását kérjük.

3. Egyházunk tevékenységének fontosabb adatai

Három egyházközségünkben, Sepsiszentgyörgyön, Székelyudvarhelyen és Baróton az elmúlt évben, sajnos, a lehető legkevesebb időszakban megkezdődött az új templomok építése.

Örömmel és meglepődéssel számolhatunk be arról, hogy a Dávid Ferenc Egylet, az Unitárius Nőszövetség és az Ifjúsági Egylet működése, elsősorban a városokban, de más helyeken is beindult és eredményesen tevékenykedik. A kolozsvári Dávid Ferenc Egylet elnöke dr. Bodor András, alelnökei Zsakó Erzsébet és dr. Erdő János, szerkesztő dr. Szabó Árpád, titkár dr. Rezi Elek, pénztáros Durugy Lóránd. A február és november közti időszakban rendezett felolvasó gyűléseken az alábbi előadások hangzottak el: dr. Erdő János: A Dávid Ferenc Egylet múltja és jövője; dr. Bodor András: Orbán Balázs a szülőföld és vallás vonzásában; dr. Molnár István: Húsvéti népszokások Erdélyben; dr. Szabó Árpád: Az édesanya a Bibliában; Szász Ferenc: „En Istenem, én Istenem“; dr. Rezi Elek: Hiszek az emberben. Az utóbbi két előadás a „Vallok hit- és életfelfogásomról“ c. előadássorozat keretében hangzott el, mely a következő üléseknek is témája lesz. A felolvasások keretében minden alkalommal művészi műsorra is sor került. Köszönet illeti Márkos Albertet a zenei rész megszervezéséért.

A Nőszövetség elnöke Zsakó Erzsébet lelkes munkaközösséget szervezett. Irányításával példamutató, önzetlen karitatív munka folyik. Rászoruló gyülekezeti tagok rendszeres gyógyszer és egyéb segélyekben részesülnek.

Az őszi folyamán, szeptember 22-én eredményes értekezletet tartott a brassói Nőszövetség, amelyen 18 egyházközségből mintegy 100 képviselő vett részt. Az istentiszteleten a lelkészi szolgálatot Harringtonné Szánthó Anikó végezte. Utánuk került sor a templomudvaron Szabó Sámuel főtanácsi tag kutatómunkájának eredményeképpen Székely Mózes erdélyi unitárius fejedelem emléktáblájának a leleplezésére. Az értekezleten több előadás és javaslat hangzott el. Végül a résztvevők a templom udvarán szeretetvendégségben részesültek.

Ebben az esztendőben is sok helyen nagy érdeklődés mellett folytatódtak januártól húsvétig terjedő időszakban az ún. hiterősítő heti, szószékcsérés istentiszteletek, amelyeken a testvérfelekezetek lelkészei is sok esetben részt vettek.

Február 11—12. napjain, a Teológiai Intézet ún. csendes napjain Kedei Mózes székelyudvarhelyi lelkész „A valláserkölcs nevelés új útjai“, Kovács István sepsiszentkirályi lelkész „Az ifjúság valláserkölcse nevelése“, Lőrinczi Károly aranyosrákosi lelkész „A valláserkölcse nevelés mint gyülekezet- és egyházépítés“ címen tartottak hallgatóinknak előadásokat és bibliamagyarásokat. A záró istentiszteleten az Intézet minden hallgatója előtt a szolgálatot én végeztem.

Múlt év április havában a kolozsvári rádió magyar nyelvű adásában egyházunk részéről megtartottam az első unitárius istentiszteletet. A rádió vezetőségével történt megállapodás alapján minden 4-ik vasárnap kerülünk mi sorra, és az azt követő héten egy meditációval szerepelünk. Eddig az alábbi lelkészek végeztek egy vagy több alkalommal szolgálatot: dr. Erdő János, dr. Szabó Árpád, dr. Rezi Elek, Fazakas Ferenc, Szabó Zoltán, Jakab Dénes, Andrási György, Farkas Dénes, Pap László, Lőrinczi Károly, Székely Miklós és Pataki András.

Július 22—26 napjain Gyergyószentmiklóson lelkész-pszichológus találkozó volt, amelyen számos lelkész, pszichológus és pedagógus vett részt. Egyházunk részéről Bálint B. Ferenc és Nagy László lelkészek, valamint Ilkei Árpád és Sándor Szilárd teológiai hallgatók vettek részt.

A kolozsvári belvárosi templomban az elmúlt év óta, időközökben, Szabó Dezső lelkész rendezésében sikeres zenés áhítatok folynak, amelyekben legutóbb, többek között Szabó Gyula író, Egyed Ákos és Benkő Samu történészek, Lászlóffy Aladár író tartottak előadásokat, és Márkos Albert iránvításával a Filharmónia tagjai szerepeltek. Egy ilyen alkalommal a baróti ének- és zenekar, valamint a tordaszentlászlói női énekkar szerepelt.

Szeptember 22-én a Romániai Magyar Demokrata Szövetség szervezésében Mészkon Balázs Ferenc emlékünnepe, október 13-án Bölönben Bölöni Farkas Sándor szoboravató ünnepség volt. Mindkét alkalommal a szószéki szolgálatot dr. Erdő János főjegyző végezte.

A lelkésztovábbképző tanfolyamot az idén is megrendeztük július 1—13 napjain 21 lelkész részvételével. Jelen volt Kaliforniából Franck Robins Susan tanárnő, aki angol nyelvet tanított, ösztönzést adva lelkészeinknek az angol nyelv elsajátítására. A tanfolyamon dr. Szabó Árpád „A IV. evangélium jellege és forrásai“, dr. Rezi Elek „A bűn és bűnbocsánat fogalma a Bibliában“, dr. Erdő János „Az egyháztársadalmi egységek története“ címen tartottak előadásokat. Dr. Szabó Árpád irányításával a résztvevők prédikációvázlatokat készítettek. A vasárnapi istentiszteleteken Keresztes Sándor homoródszentpáli, Rázmány Csaba alsóboldogfalvi és Ádám Dénes homoródkeményfalvi lelkészek végeztek szolgálatot. A kiértékelés szerint a továbbképző tanfolyam eredményesnek bizonyult és a jövő évben is folytatódni fog.

Kovács István homoródújfalvi és Kászoni József homoródszentmártoni lelkészek az E. K. Tanács jóváhagyásával 1990 őszén az oxfordi, ill. a manchesteri unitárius teológiai főiskolára egy tanulmányi évre Angliába utaztak. A karácsonyi szünidőre mindketten hazautaztak. Kászoni József újév elején visszautazhatott, mert vízumügyét előzőleg elintézte. Kovács Istvánnak azonban újabb vízuma be nem mutatása miatt az angliai hatóságok beutazását nem engedélyezték, és kénytelen volt, rövid idei ottléte után, egyházközségébe visszatérnie.

Az 1991—1992. tanulmányi évre részükre csupán a manchesteri intézet biztosított ösztöndíjat. Versenyvizsga alapján Máthé Sándor olthévi lelkész kapott erre jogosultságot, aki ottani tanulmányait október közepén meg is kezdte.

Július 21—23 napjain Székelykeresztúron került megrendezésre újra az egyetemes ifjúsági konferencia, több mint 290 résztvevővel. A konferencia témája: „Kötődésünk vallásunkhoz, népünkhöz és szülőföldünkhöz“ volt. A megnyitó istentisztelet után, amelyen a szolgálatot Kovács István sepsiszentkirályi lelkész végezte, Márkos Albert hegedűművész Mozart D-dúr hegedűversenye első tételét adta elő Rónai Ádám zongo-

raművész kíséretében. A konferencián, a következő előadások hangzottak el, amelyeket részletes megbeszélés követett: dr. Rezi Elek: Az unitárius ifjúság lelki megújulása, Szász Ferenc: brassói lelkész: Kötődésünk vallásunkhoz, Török Katalin sepsiszentgyörgyi tanárnő: Kötődésünk népünkhez és szülőföldünkhöz, Molnár Lehel teológiai hallgató: Székelykeresztúr múltja és Kovács Sándor teológiai hallgató: Az unitárius ifjúsági konferenciák története. A konferencia egy évre a következő vezetőséget választotta meg: elnök Kovács István sepsiszentkirályi lelkész, alelnökök Török Katalin, tanár és Márkos Ervin oklándi lelkész, titkár Kovács Sándor teológiai hallgató, jegyző Török István gyakorló segédlelkész és pénztáros András Gyöngyvér. A konferencia záróistentiszteletén Székely Miklós kövendi lelkész prédikált; végül a konferencia zárónyilatkozata hangzott el.

E. K. Tanács köszönetét nyilvánította a székelykeresztúri egyházközségnek, az Orbán Balázs Liceum igazgatóságának a konferencia fogadásáért, Báró József esperesnek, dr. Erdő János főjegyzőnek, Farkas Dénes főszámvevőnek és Szilágyi Józsefné tisztviselőnek a konferencia eredményes megrendezéséért.

Lelkészeink 45 évi szünet után újra egyetemes lelkész-konferenciát tartottak, amelyen jelen volt dr. Donald Harrington amerikai lelkész és felesége. A gyűlés Benczédi Ferenc dombói lelkész szolgálatával vette kezdetét. Az első napon az elnöki teendőt Török Áron sepsiszentgyörgyi, a második napon Lőrinczi Károly aranyosrákosi lelkész látták el. A bevezető előadást: „Az unitárius egyház az elmúlt négy évtized alatt“ címen én tartottam. A gyűlésen még az alábbi előadások hangzottak el: Kedei Mózes: „Az egyéni megújulás szüksége“; Csongvai Attila és Kiss Károly: „Az egyházközség (falusi és városi) megújulása“; Fazakas Ferenc és Fazakas Endre: „Az egyetemes egyház megújulása“. A teendőkkel kapcsolatosan sok vélemény és javaslat hangzott el. A gyűlés véleménye volt, hogy a Szervezeti Szabályzat módosítása mielőbb megtörténjék. A konferencia a legközelebbi gyűlés előkészítésére Szász Ferenc, Kiss Károly, Rázmány Csaba, Nagy Ödön és Kászoni József lelkészeket választotta meg.

4. Külföldi kapcsolataink

Külföldi unitárius testvéreinkkel való kapcsolatunk ebben az évben is állandó volt. Ezt a célt szolgálja az az észak-amerikai kezdeményezés, hogy egyházközseink egy jelentős része testvéri kapcsolatot létesítsen erdélyi egyházközségekkel a szellemi és anyagi együttműködésre. Ennek a mozgalomnak lelkes irányítója Natalie Gulbrandsen, az amerikai unitárius egyház világi vezetője, aki több alkalommal járt nálunk, és az Észak-Amerikában tanulmányúton volt András György előadóval együttműködött a kapcsolatok kiszélesítésére. Ennek eredményeképpen már elég sok ottani egyházközség teremtett erdélyi egyházközseinkkel közvetlen kapcsolatot.

Michael Burp észak-amerikai tanár a chicagói Meadville Lombard Unitárius Teológiai Főiskola megbízásából és támogatásával egy tanévet Teológiai Intézetünkben tölt, hogy hallgatóinkat angol nyelvre tanítsa. Ugyanakkor kolozsvári híveink kezdő és haladó csoportjai részére is díjtalanul tart nyelvi oktatást.

Amint azt személyes ténykedéssel kapcsolatban már említettem, dr. Donald Harrington, volt New York-i lelkész felesége, Szánthó Anikó

vállalkozott arra, hogy férjével együtt egy esztendőre egyik üresedésben levő egyházközségünkben végezzen lelkészi szolgálatot. Több egyházközségről volt szó, végül az egyházi vezetőség a házaspárral egyetértésben Homoródjánosfalva mellett döntött. A beiktatáson helyből és a környékből sok hívünk és lelkészünk vett részt. A beiktatást Bencző Dénes köri esperes végezte. A hívek a lelkészi lakást berendezték és lehetőségük szerint gondoskodnak egyéb szükségletekről is.

Március 16—18 közti időben látogatást tett egyházunknál Peter Richardson észak-amerikai lelkész feleségével együtt. A házaspárt dr. Rezi Elek elkísérte az aranyosszéki egyházközségek látogatására, majd vonaton Brassóba utaztak és Májay Endre lelkész családja vendégeiként az ottani vasárnapi istentiszteleten is részt vettek.

Április 2—5 napjain tartotta az angol unitárius egyház évi közgyűlését York városban, amelyen egyházunkat dr. Rezi Elek képviselte.

Április 19—24 napjain egyházunkban hivatalos látogatást tett dr. Roy Smith, az angol unitárius egyház főtitkára, aki részt vett az E.K. Tanács gyűlésén és egyházunk jelenlegi problémái felől tájékozódott.

Május 26—június 2 közti időszakban Nagy Ferenc segesvári lelkész meghívására Austin Fitzpatrick Leeds-i lelkész vezetésével, aki az angol és erdélyi unitárius egyházak közötti minél szorosabb együttműködés egyik lelkes ápolója, egy 8 tagú csoport érkezett egyházunkhoz. Segesvárra igyekezve, menet is, jövet is egy-egy napot Kolozsváron töltöttek, az egyház részére papírt, néhány írógépet hoztak.

Szeptember 3—8 napjain ugyancsak Austin Fitzpatrick rendezésében Francis Tease nőszövetségi vezető egy nőtársával és két ifjúval, útban Segesvár felé és visszajövet is egy-egy napot Kolozsváron töltöttek és a püspöki család vendégei voltak.

Szeptember 19—26 napjain egy Kansas City amerikai városból való 20 tagú küldöttség nyárádgálfalvi testvéregyházközségüket látogatta meg; rövid időre az egyházi központ vendégei voltak.

Október 2-án Peter Hewis, az angol unitárius egyház elnöke 10 napos hivatalos látogatásra egyházunkba érkezett. Részt vett az E.K. Tanács gyűlésén, meglátogatta az egyházi központot és a Teológiai Intézetet; lelkészi szolgálatot végzett nagy érdeklődés mellett a kolozsvári Irisztelepi gyülekezetben, Nagyenyeden, Úrmösön, Sepsiszentgyörgyön és Kálnokon. Látogatást tett Homoródszentmártonban, H-ánosfalván, Székelydersben, Szentábrahámon, Csekefalván és Székelykeresztúron. Vidéki körútja során végig dr. Erdő János főjegyző volt kísérője és szolgálatainak magyar nyelvre fordítója. Peter Hewis tapasztalatairól a legnagyobb meglepéssel nyilatkozott.

Október 7-én Burton Calav Memphis-i lelkész, útban testvéregyházközsége, Sepsiszentgyörgy felé, Leonora Montgomery Houston-i lelkésznel és Chris Billingsgel egy napot Kolozsváron töltöttek.

Október 8—14 napjain, ugyancsak Austin Fitzpatrick lelkész rendezésében Anne Wilson, a manchesteri Unitarian College tisztviselője, dr. Peter Razley orvos és Robert Haslan angol hittestvéreink Segesvárra menet és onnan jövet egy-egy napot a püspöki ház, ill. dr. Rezi Elek és családja vendégei voltak.

Dr. George Williams Chico-i (Kalifornia) egyetemi tanár, feleségével dr. Gellérd Judittal szeptember végétől 12 napig egyházunk vendégei voltak. Mindketten az erdélyi és az észak-amerikai egyházak kapcsolatainak fejlesztésében nagy buzgalommal munkálkodnak. Dr. Williams egész ittléte alatt fáradhatatlanul dolgozott azért, hogy egy nyomda

létesítéséhez rendelkezésünkre bocsátott nagy értékű szövegszerkesztő felszerelés használatára teológiai hallgatóinkat kiképezze. Gellérd Imre egykori kiváló lelkész egyházi beszédeinek és egyéb értékes tanulmányainak magyar és angol nyelven való megjelentetésével értékes szolgálatot végeztek.

Az angol unitárius egyház Great Hucklow nevű üdülőjében augusztus 8—22. között sorra került nemzetközi unitárius ifjúsági találkozón egyházunk részéről, nyelvi versenyvizsga eredményeképpen, Pál Gyöngyvér és Vajda Éva vettek részt.

Egy másik erdélyi csoport, szintén nyelvvizsga eredményeképpen, az Unitárius és Szabadelví Ifjúsági Szervezet, valamint a svájci Zwingli-bund meghívására július 27. augusztus 10. közti időben a svájci Schwarzssee-ben rendezett nyári táborozásán vett részt. Ennek tagjai: Kocs Júlia, András Gyöngyvér, ifj. Szabó Árpád és Kovács István voltak.

5. A hazai egyházakkal való kapcsolataink

Testvéregyházainkkal állandó bensőséges kapcsolatban állunk. Ebben az évben több alkalommal gyűltek össze a magyar keresztény egyházak püspökei és több esetben fordultak a kormányhoz jogaink érvényesítéséért. Sajnos eddig ebben a tekintetben majdnem semmi eredmény nem mutatkozott. A püspöki tanácskozás titkársági teendőit Mikó Lőrinc előadótanácsoson keresztül egyházunk látja el. A kultusztörvény-tervezet megalkotásával kapcsolatos gyakori bukaresti tárgyalások során Jenei Dezső főgondnok kiemelkedő szerepet töltött be, nagymértékben emelve az egyházunk iránti megbecsülést és tiszteletet. Köszönjük dr. Fazakas Miklós szenátor afiának egyes felvetődő, döntő fontosságú kérdéseink tekintetében folytatott buzgó tevékenységét.

6. Személyi változások

a). Egyházközségekben:

Bíró Lajos medeséri lelkészt 1991. július 1-től áthelyeztem a siménfalvi egyházközségbe. *Rüsz Tibor* és *Török István* gyakorlósegédlelkészeket 1991. október 1-től kineveztem a medeséri, ill. fogaras-nagyszebeni egyházközségbe.

Harringtonné Szánthó Anikó észak-amerikai lelkészt 1991. szeptember 1-től kineveztem a homoródjánosfalvi egyházközségbe.

b). Egyházi Központban:

Suba Klára teremgondozó 1991. július 24-én állásáról lemondott. Helyében 1991. szeptember 1-től *Kiss Erzsébet* afiát alkalmaztuk. *Péterffy Attila* gépkocsivezető, 1991. március 1-én állásáról lemondott. Utódjáról még nem történt intézkedés.

c). Nyugdíjazások:

Kiss Jenő fogaras-nagyszebeni lelkész nyugalomba vonulását, betegségére való tekintettel, 1991. október 1-től jóváhagytam. Lelkész afia 41 éven át végzett hűséges szolgálatot és hosszabb ideig az egyházkör jegyzőjeként is működött.

Seres T. László tordatúri lelkésznek 1991. október 1-től való nyugdíjazásához javaslatomra az E.K. Tanács hozzájárult. Nevezett afia egyházi szolgálata 36 évre terjed.

Nagy Zoltán szentivánlaborfalvi lelkész, aki 40 éven át ebben az egyházközségben szolgált, betegségére való tekintettel, kivételesen hozzá-

járultam nyugdíjazásához. Ugyanakkor Kérem a Főtisztelendő Főtanácsot mondja ki, hogy a lelkész a nyugdíjazását kimondó határozat kézbevételeig egyházközségéből nem távozhatik.

7. Halottaink

Dr. Lőrinczi Mihály, volt teológiai tanár, kolozsvári és tordai segédlelkészi működése után a fogarasi egyházközségben másfél évet szolgált, majd a chicagói Meadville Lombard Unitárius Teológiai Főiskolán három éven át tanult, felsőbb fokon elsajátítva az angol nyelvet. Utána 8 éven át a marosvásárhelyi egyházközségben volt vallástanár. 1948 februártól az újonnan létesült Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán tanárként 11 évig működött, amikor letartóztatták és 4 éven át kényszer-munkát végzett. Hazajöve a szindi egyházközségben szolgált 1981 végéig bekövetkezett nyugdíjazásáig. Erőtéljes, nagymunkabírási szolgálója volt egyházunknak. 1991. február 24-én, 80. életévében váratlanul hunyt el Budapesten, ahol hamvasztása utáni szertartáson dr. Ferencz József ny. püspök és Bence Márton főjegyző búcsúztatták. Kolozsvári temetésén, 1991. június 7-én a lelkészi szolgálatot Benedek Ágoston végezte. A sírnál dr. Szabó Árpád rektor búcsúztatta. A barátok részvétét Lászlóffy Csaba tolmácsolta.

Fülöp Árpád segédlelkészi szolgálatát Olthévizen kezdte. Egy évig Fogarason, három évig Alsórákoson, végül 40 éven át Olthévizen szolgált, majd nyugdíjasként ugyanott élt 84 éves korában bekövetkezett haláláig. A kötelességteljesítés és hivatás szerinti szolgálat mintaképe volt. Temetésén, 1991. február 28-án utódja, Máthé Sándor végezte a szolgálatot, az egyházkör nevében Gál Jenő esperes búcsúztatta.

Gazdag Zoltán, volt baróti énekvezér, 1991. március 11-én hunyt el. Temetésén, 1991. március 13-án, a szolgálatot Kiss Alpár lelkész és Gál Jenő esperes végezték.

Pál András, a volt kolozsvári unitárius főgimnázium tanára, a Főtanács és E.K. Tanács tagja, a kolozs-tordai egyházkör volt felügyelő-gondnoka, 1991. május 7-én, 78 éves korában hunyt el váratlanul. Temetésén a szolgálatot dr. Rezi Elek teológiai tanár végezte, a sírnál Szabó Zoltán egyházi titkár, tanártársai közül Imreh Lajos és Kántor Lajos búcsúztatták.

Bedő Béláné Útő Irma, volt datki tanítónő, nyugalmazott lelkészünk hitvestársa, 1991. június 6-án, 63 éves korában Sepsiszentgyörgyön elhunyt. A temetési szolgálatot Török Áron lelkész végezte; a sírnál Nemes Dénes ny. lelkész és Gál Jenő esperes búcsúztatták.

Útő László, a volt székelykeresztúri unitárius főgimnázium tanára, a székelykeresztúr-udvarhelyi egyházkör felügyelőgondnoka, 70 éves korában 1991. június 7-én, hosszas betegség után meghalt. Temetésén a szolgálatot Báró József esperes-lelkész végezte.

Máthé Zsigmond példamutató tevékenységű, kiemelkedő szellemi alakja egyházunknak 3 évig Kolozsváron, majd 18 évig a nyárádszentmártoni egyházközség lelkésze volt. Utána 17 évig Szentábrahám lelkészeként és hosszú időn át a székelykeresztúri egyházkör espereseként szolgált 1972-ben bekövetkezett nyugdíjazásig. Ekkor Székelyudvarhelyre költözött és 92 éves korában 1991. június 17-én ott is hunyt el. Az egyházkör és az egyetemes egyház nagy halottjaként a temetésén a szolgálatot Kedei Mózes és Rüszt Domokos székelyudvarhelyi lelkészek végezték. Az egyház részvétét dr. Szabó Árpád rektor tolmácsolta; a

székelykeresztúri egyházkör részéről Báró József esperes és Jakab Dénes köri jegyző búcsúztatták.

Dr. Kiss Dezső ügyvéd, a sepsiszentgyörgyi egyházkör volt felügyelő-gondnoka, 84 éves korában 1991. július 26-án hunyt el. Török Áron lelkész temette.

Dr. Ferencz Józsefné Káli Nagy Magda, magyarországi ny. püspök hitvestársa 1991. szeptember 8-án Budapesten meghalt.

Németh Sándor 12 évig Alsórákoson és 18 évig a kissolymosi egyházközség lelkészeként működött, 65 éves korában, 1991. szeptember 16-án váratlanul hunyt el. A nagy részvét mellett végbement temetésen a szertartást Báró József esperes végezte. Az egyházi központ részvétét Szabó Zoltán egyházi titkár tolmácsolta, az egyházkör részéről Botha Dénes búcsúztatta; lelkészek nevében Sándor Bálint, Péterfi Sándor és Nagy Endre mondtak búcsúbeszédet.

Kelemen Imréné Bedő Boriska, a volt Teológiai Akadémia végzettje, a Főtanács tagja, ny. lelkész hitvestársa, életének 78 éves korában, 1991. szeptember 29-én hunyt el Marosvásárhelyen. Ottani búcsúztatása után nagy részvét mellett temették Oklándon, ahol a lelkészi szolgálatot Bencző Dénes esperes végezte és a marosvásárhelyi gyülekezet részvétét Kolcsár Sándor esperes juttatta kifejezésre. A sírnál a szolgálatot Márkos Ervin helybeli lelkész végezte.

Kelemen Imre két évig Homoródszentpálon, 1 évig Erzsébetvároson, 3 évig Homoródújfalun, végül 25 évig Oklándon végzett lelkészi szolgálatot. 1959-ben elítélték és közel 5 éven át kényszermunkát végzett. Kiszabadulása után 7 évig Lupényben volt lelkész. 1972-től haláláig, közel 20 éven át, mint nyugdíjas minden egyházközségünket meglátogatta és minden templomban prédikált. 1991. november 17-én, 89. életévében, hitvestársa elvesztése után néhány hétre, lelkében megtörve hunyt el. Temetése Oklándon, nagy részvét mellett ment végbe. A gyászszertartáson imát Simén Domokos, egyházi beszédet Bencző Dénes esperes mondott. Az egyház nevében András György előadótanácsos, az oklándi szolgálatban közvetlen utódja búcsúztatta. A marosvásárhelyi egyházközség részvétét Kolcsár Sándor esperes tolmácsolta. A sírnál Márkos Ervin helybeli és Szabó Dezső kolozsvári lelkész mondtak búcsúbeszédet.

Major Pál, volt főtanácsi tag, 1991. november 22-én, 77 éves korában halt meg Marosvásárhelyen. Temetésén a szolgálatot Kolcsár Sándor esperes lelkész végezte.

Dr. Barabásy László, egyházunk főgondnoka, 1991. november 29-én, 74. évében, váratlanul elhunyt. Hosszú időn át a marosi egyházkör felügyelőgondnoka volt; 23 évig mint egyházunk legfőbb világi őrállója bölcsességgel és lelkiismeretesen irányította egyházunk életét. Temetési szertartása, Jenei Dezső főgondnok, dr. Erdő János főjegyző és az egyházi központ részvételével, 1991. december 2-án ment végbe. A marosvásárhelyi templomban tartott gyászistentiszteleten a lelkészi szolgálatot Kolcsár Sándor esperes végezte. Az egyház nevében én méltattam egyházunk érdekében végzett áldásos tevékenységét. A szertartás Szabódon, a Barabásy család ősi otthonában folytatódott. A templomi gyászistentiszteleten imát Szabó Dezső lelkész, egyházi beszédet Kécskés Lajos helybeli lelkész mondott; az egyház részvétét dr. Erdő János főjegyző tolmácsolta; a sírnál Szabó Dezső búcsúztatta.

Özv. Benczédi Mártonné Antonya Mária, néhai Benczédi Márton magyarszováti és homoródalmási énekvezér-tanító özvegye, 1991. no-

vember 6-án 83 éves korában meghalt. Végső nyugalóhelyet Homoródménason talált. A szolgálatot Bencző Dénes esperes végezte.

Elhunyt hittestvéreink emlékét kegyelettel őrizzük!

*

Az eddig elmondottakat összegezve, elmondhatjuk, hogy egyházunk ennek az évnek folyamán is, lehetőségei szerint, eredményes tevékenységet folytatott. Röviden megismétlem azt, amit néhány héttel ezelőtt az egyetemes lelkesi konferencián az elmúlt évek történetéről tartott előadásomban mondtam:

„Hálát adunk a gondviselő Istenünknek, hogy a legnehezebb körülmények között, gyakori megaláztatásaink és megpróbáltatásaink nehéz időszakában is gondot viselt rólunk, segített, bátorított, erőt adott a helytállásra. Atyai szeretetébe kapaszkodva, hozzá buzgó lélekkel imádkozva, elmondhatjuk, hogy egyházunk a közel fél évszázad során történelmi hivatást teljesített; a feltétlen egyistenhitet megtartotta, az ősi örökséget megőrizte és híven ápolta, élni akarásában egyetlen pillanatban sem torpant meg. Ezért elsősorban nem bűnbánatot kell tartanunk, hanem nemes megalázkodással hangsúlyoznunk kell, hogy őseink szel' mében nagyon kevés kivétellel, határozottan megállottunk azon az evangéliumi alapon, amely a názáreti Jézus példaadásából az evangélium-, hit- és erkölcsstanából kötelező módon, örök időszzerűséggel sugárzik felénk. Elmondhatjuk, hogy ebben a hősi időszakban az előttünk jártak szellemében méltóknak bizonyultunk. Isten áldása legyen egyházunk vezetőin és egyszerű, buzgó tagjain, akik egyházunk és népünk iránti nagyszerű ragaszkodásukról, hűségükről és anyagi áldozathozatalukról időről-időre áldott tanúbizonyságot tettek és egyházunk fennmaradását biztosították“.

Az 1989. december 22-én végbement változás egyházi életünkben is hozott örvendetes változást, amelynek alapján bizakodással tekintettünk a jövőbe.

Sajnos igen sok lényeges reménységünkben csalódnunk kellett. Legtermészetesebb jogaink tekintetében mindennapi életünkben keserű érzésekkel van tele lelkünk. Ahelyett, hogy a kezdeti ígéretek szerint kibebiztosítva létünk alapvető kérdései megoldódtak volna, egyre több akadály tornyosul elénk. Életünk sok vonatkozásban bizonytalanná vált. A hiányos földtörvény nem megfelelő módon való alkalmazása, a kollektív gazdaságok felszámolása egyetemes egyházunkat és egyes egyházközségünket anyagi vonatkozásban eddig nem ismert módon létében fenyegeti. A kultusztörvény tervezetének a Parlament elé való terjesztése — komoly ígéretek ellenére — még mindig nem történt meg, pedig azt hónapokig tartó alapos tanulmányozás eredményeképpen, kivétel nélkül az összes egyházak elfogadták, és amelynek legelemibb jogaink érvényesítésére, jogtalanul elvett ingatlanaink, ősi iskoláink visszaszerzésére, egyházunk anyagi létének biztosítására alapul kell szolgálnia.

Mindezek ellenére reménységünkben meg nem torpanunk, létért való szívós küzdelmünket fel nem adjuk, hanem azt, a többi magyar egyházzal szoros együttműködve, tovább folytatjuk. Nehéz, válságos időkben Isten mindig gondoskodott rólunk és hisszük, hogy gondoskodni fog ezután is. Nagy szükségünk lesz híveink rendíthetetlen egyistenhitére, erőn felüli áldozathozatalára, lelkeszeink bölcsességére és hűségére. Gondviselő Istenünkben rendíthetetlenül bízva, hozzá buzgó lélekkel imádkozva, és mindennapi kötelességünket becsülettel teljesítve, reménykedő szívvel tekintünk népünk és egyházunk jobb, becsületesebb, igazságosabb jövője felé.

SZÁSZ FERENC

„ÉN ISTENEM, ÉN ISTENEM!“

„Én Istenem, én Istenem! miért hagyál el engemet?“ — fohászkodik Jézus a keresztfán, mielőtt — „ismét nagy fenszóval kiáltván“ — kiadná lelkét (Mt 27, 46, b; 50).

Mikor e jézusi imádság első két szavát választottam írásom mottójául, tisztában voltam azzal, hogy a vallásalapítóját istenítő vagy — jobbik esetben is — heroizáló hagyományos vagy szabadelvű kereszténység egyaránt idegenkedik a kétségeskedő, esendőségének hangot adó Jézus imájától.

Az idézett jézusi ima azonban — amely sokak számára kényelmetlennek tűnik-tűnhet — számomra most sokatmondó és termékeny kiindulópont: a krízis-helyzet negativitásában is hordozza és igazolja azt a lelkeséget, amelyet én a hit és vallás fundamentumának tartok: az Isten és ember személyes létközösségét.

1) Az „én Istenem“ — véleményem szerint — a „mi Atyánknál“ is elsődlegesebb premissza a hit tárgyának vizsgálatában akkor, amikor nem a (többé-kevésbé tételes) vallásos, hanem hitbéli meggyőződésünkről kívánunk vallani. Az „én Istenem“ a vallásos tapasztalat intimitásának olyan fokáról tanúskodik, amelynek hitelét a kétség nem csorbít(hat)ja, mert szervesen hozzá tartozik. Ennek ellenére, vagy éppen ezért, az „én Istenem“-paradigma minden későbbi, tételes megfogalmazású hitvallás szilárd és maradandó magvát képezi. Szükszavúságában már elegendő kritériumot jelöl ki létünkre, rendeltetésünkre és hivatásunkra vonatkozóan (amikor Istent személyes valóságunknak állítja), anélkül azonban, hogy azok elfogadására vagy megtagadására vonatkozna, s ezzel személyes szabadságunkban korlátozna.

Az „én Istenem“ bizonyosága és kétsége az az egzisztenciális lemezelenedés és kiürülés, amely arra készítet(het), hogy hitünkről vallva „felfedjük“ és ezzel „eláruljuk“ Istenünket és önmagunkat, a jézusi imádság újrafogalmazásával jár együtt, amelyben a kérdés most már így hangzik: „én Istenem, én Istenem, miért hagyalak, hagytalak el téged?“

Ez a kérdés most is aktuális: miért vállaltam, vállalom azt, hogy hitemről, Istenemről nyilvánosan valljak?

Talán azért, mert előbb-utóbb — valamilyen különleges élethelyzetben — úgyis rákényszerülnék erre. Ha most megpróbálom „körüljárni“, „körülírni“ az „én Istenemet“, szükséges és üdvösséges dolgot cselekszem. Es — ha az „én Istenem“ csak részben is emlékeztet a „te Istened“-re és külön-külön vagy együtt emlékeztetnek a „mi Atyánk“-ra, — hasznosat is: megerősödöm-megerősödünk abban a reményben, hogy hitünk cezúrái, kétséges perceink után visszatalál(hat)unk Istenhez, ön-